

Емма АНДІЄВСЬКА – поетка, прозаїк, драматург, художниця. Народилася 19 березня 1931 р. в місті Сталіно (тепер Донецьк). 1937 р. разом із батьками, які намагалися вибороти її у важких недуг, переїхала до Вишгорода, 1939-го – до Києва. На початку війни батька Івана Андієвського, хіміка-винахідника, було безпідставно розстріляно радянською владою. 1943 р. мати з дітьми виїхала на Захід – спочатку в Берлін, Мюнхен, а згодом у Нью-Йорк.

1957 р. Емма закінчила Український Вільний Університет за спеціальностями філософія та філологія, захистила магістерську роботу у В. Державина. Працювала на радіо “Свобода”. Є американською громадянкою. Мешкає в Німеччині. 1992 року вона вперше після довгої розлуки відвідала Україну.

Член ПЕН-клубу, Спільки професійних митців Німеччини, Національної спілки письменників України (з 1994 р.). Авторка 26 збірок поезії, 5 книг малої прози, 3 романів, більше 9 тисяч картин.

Лауреатка премії Фундації Тетяни та Омеляна Антоновичів за “Роман про людське призначення” (1984), Міжнародної літературної премії “Тріумф” (2003), премії “Глодоський скарб” журналу “Кур’єр Кривбасу” (2009). Відзначена орденом “За інтелектуальну відвагу” часописом “І” (2002).

КАЗКА ПРО УПИРЕННЯ, ЩО ЖИВИЛОСЯ ЛЮДСЬКОЮ ВОЛЕЮ*

Колись серед упирів знайшлося таке кволе, малесеньке й слабосиле упирення, що батьки тяжко зажурилися, зважуючи, чи їхня довгоочікувана дитина взагалі будь-коли ступить у їхній слід, щоб продовжити славу й гідність упирячого роду. Адже упирення, навіть коли прийшов час йому стати на ноги, виявилось не тільки надмір немічне, аби нападати на людей, а й ледве могло втримати рівновагу, бо і хребет, і руки й ноги упиреняти були такі м’які й легенькі, що вистачало найменшого вітру чи навіть звичайного хатнього протягу, щоб упирення падало на землю купкою старого ганчір’я, нездатне підвести й голови без сторонньої допомоги. Однак найбільшого горя завдавала батькам та нічим не пояснена жахлива обставина, що зуби в упиреняти, навіть як випали молочні й вирости нові, які мали служити до старости, уподібнювалися радше до драглистих, наповнених сіровою рідиною плівочок, а не до зубів. А з такими зубами годі було не те що прокусити людську шкіру, а й навіть легенько її подряпати.

Зрештою, не ліпше виглядала справа і з пазурями на руках, які, замість допомагати

щелепам вершити упирячу працю, вирости ніжними хрящиками, схожими на трояндні пелюстки, дивлячись на які, старі упирі потерпали так, наче їм заганяли осиковий кіл у серце.

Та навіть не це найбільше непокоїло бідолашних батьків. Найприкрішого болю й розпуки їм завдавала та зловісна обставина, що мале упирення від народження не те що не могло споживати, а й бачити людську кров, що її попервах у свинячому міхурі приносили немічному немовляті м’якосердні батьки. А що від самого вигляду хоч і якої свіжої крові упирення негайно опадали страшні корчі, загрожуючи покласти край його існуванню, то перелякані батьки, щоб не звести зі світу свого єдиного нащадка, зціпивши зуби й умиваючися гіркими сльозами, змушені були, замість годувати маля щілющою й отравною людською кров’ю, варити йому кашку з кульбаб і витискати сочок зі стокроткових пелюсток.

Урешті-решт упирі, що, як і кожні батьки, які люблять свою дитину, всіляко пробували зарадити страшному лихові, втратили надію, що їхня дитина ще колись навернеться на справжній упирячий шлях, і, хоч і як їм жаль краєв серце, стали радитися, чи не підкинути свого звироднілого нащадка людям, щоб бодай остаточно не зганьбити упирячого роду й племені.

* Казки Емми Андієвської надані альманахові редакцією журналу “Кур’єр Кривбасу”. Збережено правописні особливості авторки.

Проте один дуже старий і вже беззубий упир, який доживав віку в димарі хижки, колись зруйнованої пожежею, і до якого за мудрим словом звернулися остаточно зневірені батьки, намовив їх ще трохи почекаати, тим часом узявши нянькою до упиреняти якогось рішучого й небоязкого чоловіка.

Упирі вирішили, що це розумна порада й, ледве дочекавшись, заки смеркне, одразу ж подалися до людей. Але кожен, до кого хоч і як уклінно зверталися, відпекувався й відхрещувався від такої праці.

Тоді упирі, перестрівши в лісі чоловіка, якому лиха доля так довго сиділа на карку, аж від одбіг страху перед упирями, без зайвих зволікань за невеличку винагороду намовили його доглядати свого одинака, пообіцявши недоторканність і серед решти упирів, за умови, що чоловік носитиме упиреня на прогулянки, бо ж під малим, яке за кілька років не виросло ні на цаль, досі ще підгиналися ноги, як мотузаччя; варитиме йому кашку з кульбаб і витискатиме сочок зі стокроткових пелюсток, – єдина їжа, від котрої того не опадали корчі.

Так домовилися, і чоловік став доглядати упиреня. Доля не була ласкава до чоловіка, і він тішився, що бодай тепер йому трохи поталанило, бо ж нарешті після довгих злиднів і поневірянь мав, нехай і серед упирів, дах над головою й навіть людську їжу, яку йому приносили упирі, замість корінців і принагідних цвілих осушків.

Щоправда, попри обіцянки старих упирів, напочатку чоловік остерігався малого упиреняти, пам'ятаючи, що яблуко недалеко від яблуні падає, але, пересвідчившись, що упиреня не ласе до людської крові, крім того, й справді кволе та немічне, він перестав чатувати. А що біля малого не доводилося надто багатю поратися, бо, попоївши, воно, замість гратися, переважно тихо сиділо в кутку, то й зовсім заспокоївся. А заспокоївшись, розледачів і втратив пильність. Отож, коли раніше чоловік тричі годував упиреня, то тепер він вирішив, що вистачить і два рази на день, тим більше, що мале ніколи не нагадувало, що воно голодне. Потім, пересвідчившись, що упиреня не плаче, чоловік став лише раз на день лагодити йому їжу, до якої упиреня не виявляло великого зацікавлення. А тоді воно вже якось саме собою приключилося, що однієї погожої днини чоловік і взагалі забув нагодувати упиреня. А сталося це тому, що сам особливо добре пополуднував, бо упирячі батьки, гадаючи, що він сумлінно клопочеть-

ся їхньою дитиною, напередодні принесли цілий кошик наїдків і вина, напташивши у своїх жертв. А що ситий не думає про голодного, то чоловік, добре випивши й попоївши, забув про упиреня, і на цьому й здолав його сон.

Досі чоловік про всяк випадок остерігався спати в присутності упиреняти, але тепер, розміркувавши, що жодної небезпеки нема, як це завжди здається людині в достатках, і чуючи, що йому важчають повіки, зручніше вмовстився на лаві й захропів.

Так мале упиреня вперше побачило, як спить людина.

Може, якби чоловік нагодував його, воно не звернуло б на це уваги. А то мале відчуло голод, який спонукав його пошукати, чи не лежить десь, бува, пелюстка стокротки. Воно видибало зі свого кутка, наблизилося до столу, де ще валялися рештки їжі, якої воно не могло споживати, і тоді його й вразило відкриття, що людина спить зовсім інакше, ніж упирі. Адже коли спали упирі, навколо стояв важкий кров'яний сопух, від якого в малого відмирили кінцівки й перехоплювало віддих, роблячи його кволим, а тут від чоловіка, який досі, коли рухався, тхнув старим цапом, тепер, коли він спав, виструмовував приємний запах, що лоскотав ніздрі. Зацікавлене упиреня підійшло зовсім близько до чоловіка, ще, звісно, не здогадуючися, що це так солодко пахне людська воля, яка під час сну виходить з тіла на поверхню й м'яким запахущим коржем плаває над чоловіком.

А що упиреня було голодне й ніде для себе не знайшло нічого їстівного, то воно й потягло цівочку цього запаху й, поволі наджувавши кусничок людської волі, з подивом встановило, що ніщо на світі так солодко не смакує, як ця потрава.

Ба більше, мірою того, як упиреня споживало цей новий харч, він дедалі ліпше йому смакував, додаючи сили, і мале так захопилося новою їжею, що отямалося лише тоді, коли чоловік тяжко прочумався й хапнувся рукою за груди, чуючи незвичну млість і байдужість в усьому тілі, чого досі не звідував.

Однак чоловік не здогадувався, що сталося, хоч і оглянувся на всі боки. Та й як йому було здогадатися, коли упиреня, якому новий харч додав незнаної сили й спритности, ще заки чоловік підвівся і протер очі, хутенько поскакало в кут, і ніщо не зраджувало, що воно шойно ласувало людською волею.

Зрештою, тієї миті, як упиреня скуштувало людської волі, в ньому прокинулася не лише сила, а й розум, і тим самим підступ і

обережність, внаслідок чого мале остаточно збагнуло, що віднині людська воля буде його єдиною їжею, хоча вряди-годи, коли чоловік пригадував про існування упиреняти, воно й вдавало, ніби й далі їсть тільки кашку з кульбаб і п'є сочок зі стокроткових пелюсток, водночас старанно пильнуючи, щоб, як чоловік засне, поласувати новим, незрівнянним харчем.

Отож невдовзі упиреня й виїло з чоловіка всю його волю, бо ж людина без волі ніколи не помічає, що вона живий труп. А коли пересвідчилося, що весь коштовний харч зужитий, зажадало, щоб батьки, винагородивши, відпустили чоловіка й влаштували бучний бенкет, заки воно піде поміж люди, оскільки прийшов час радіти батькам, тому що сповнилося їхні мрії.

І коли на бенкеті упиреня не тільки батькам, а й усьому упирячому племені повідало, що віднині воно житиметься виключно людською волею, зачудовані упирі одноставно погодилися, що мале, кволе упиреня – наймогутніший і найстрашніший упир.

– Я теж погоджуюся, що упиреня, яке живиться людською волею, найстрашніший упир, – зідхнула бляшанка. – Без волі нема жодного життя. Щойно вона дає відчутти смак речей і всього існування. Без волі, мені здається, не зрушилася б і краплина.

– За кожен скарб, навіть як він задурно комусь дістається, врешті-решт доводиться платити. Грошима, прозрінням, зручністю, а здебільшого й самим існуванням.

– Може. А може, й ні. Це залежить від перетворень у самій живій істоті, яка платить тільки тоді, коли не вміє користуватися подарунком. Творець завжди вельми щедрий, хоч вузькосердні й захланні часто нарікають, ніби Він скнара.

– Ти справді певна, що це саме так?

– А ти – ні? Маєш нагоду змінити свою думку.

Казка про слимака

Простуючи якомсь крізь густий смерековий ліс, чоловік, який ще завидна поспішав дійти до хати, де пустять його на ночівлю й нагодують, зауважив на стежці довгого чорного слимака, що його він першої миті узяв був за гадюченя, яке щойно вилупилося. Чоловік обережно переступив через нього, аби ненароком не розчавити беззахисного створіння, чудуючися, звідки воно взялося, бо такого не лише вгодованого, а й довгого слима-

ка йому ще не доводилося бачити, а коли він нахилився трохи нижче, аби пересвідчитися, чи не помилився, то й зауважив, що слимак має на рижках невеличку золоту корону.

“Багато див на цьому світі, – подумки розміркував чоловік, якому траплялося бувати в бувальцях, – і Всевишній щедро обдаровує й наймізерніше створіння. Добре, що цим лісом рідко хто ходить. Люди різні. Ану ж трапиться хтось із лихих подорожніх, що, угледівши золоту корону на слимаку, дарма що того золота ледве набіжить на копійку, запалає жадобою привласнити її собі й заради цього розтопче це повільне безборонне створіння, яке не має хутких ніг, щоб утекти від напасника”.

Міркуючи так, чоловік зірвав листочок з ожини, що росла поблизу, накрив ним слимака з короною й попростував далі своєю дорогою. Та ледве він ступив кілька кроків, як хтось голосно його покликав. Чоловік оглянувся, однак нікого не побачив, крім слимака, якого він щойно минув.

– Я лісовий дух, – мовив слимак, бо чоловік уже лагодився йти далі, гадаючи, що то йому просто причулося. – Раз на рік, саме в цей час, як ти мене здивав, закон лісу велить мені прибрати безборонну подобу, щоб випробувати людське серце й власну відвагу. І тоді мене легко знищити, хоча в інший час ніхто мене не подужає, бо ж цю дужість я здобуваю лише тим, що раз на рік, будучи безборонний, дивлюся в очі своїй смерті, як це й сталося тепер. А що ти, угледівши мене в тілі слимака, не розчавив, а пожалів, ба більше, виявився не зажерущий і не зірвав з мене золотої корони, то я тобі дарую три здібності, які тобі ще, бува, колись знадобляться: перша – занурюватися в землю, друга – розуміти мову маку й третя – їздити на гарбузовому дусі.

Чоловік ще про всяк випадок оглянувся на всі боки, аби мати цілковиту певність, що це говорить слимак, а не хтось, хто заховався за дерево, щоб покрити з його довірливості, тільки на стежці не було вже ні слимака, ні якогось іншого сліду, а поміж стовбурами смerek лише вряди-годи пролітали сиворакші.

“Невже це мені причулося від перевтоми й довгої мандрівки лісом”, – засумнівався чоловік і, минаючи старезного розлогого дуба, обліпленого мохом, поклав собі перевірити, чи й справді він здолає, отак собі, як стій, зануритися в землю.

Однак щойно він це подумав, як відчув, що вже сторчака летить крізь землю уздовж

коріння дуба, що виявилось стежкою на базар, де саме товклося безліч людей, що поприходили й поназ'їжджалися з усіх усюд.

Чоловік пішов поміж рундуками, і йому аж дух забило, стільки скрізь він побачив їстівного: на рожнах смажили баранчиків, кабанців і кіз, трохи поодаль на патиках – рибу, на лотках лежали пундики й паляниці, поруч дідок смажив свіжі пиріжки з квасолею й м'ясною начинкою, що їх чоловік так любив, але в нього не було й копійки, аби щось купити. “Усі дива цього світу нічого не варті, коли нема грошей навіть на малий пиріжок”, – подумав чоловік, минаючи ряди. “Слимак наділив мене дарами, з яких жодного хосену, – розмірковував він. – Я волів би мати в кишені бодай кілька монет, щоб купити паляницю й погамувати голод. Красти я не вмю, та й тут стільки людей, що одразу ж зловлять злодія”.

Снуючи отак невеселі думки серед базару, чоловік саме минав лоток, на якому сидуха продавала мак, як йому причулося, ніби хтось, сміючися, називає його на ймення, кепкуючи, що він поводить, як недотепа, не знаючи, що носить скарб у власному роті.

Чоловік зупинився вражений, хто це його тут знає серед чужих людей, а, розглянувшись, побачив, що це жебонять поміж собою мачини і що на цьому лотку найбільший галас, дарма що цього інші якось не помічають.

Звісно, чоловік і собі, про всяк випадок, прибрав вигляду, наче він дивиться вгору на горобців, аби перекупка його, бува, не вилаяла, чого це він без діла зупиняється біля її лотка. Але зиркнувши кілька разів на мак, він тепер уже зовсім виразно постеріг, що кожна мачина має ніжки, зав'язані вузликом, як кінчики хусточки, і цими ніжками мачини тупотять, аби ніхто не дібрав доладу, що вони говорять. Проте чоловік зовсім виразно почув, що вони балакають про нього, не виключене, ще й тому, що мачини не лише надто дзвінко перегукувалися, а й одна одній наввипередки ніжками-кутиками зав'язаних хустинок показували на чоловіка.

– Глядіть-но, сестрички, – кричала одна особливо заповзята мачина, – сестрички, дивіться лишень, ось тиняється голодний бідака, не знаючи: варто йому плюнути на землю, як із його слини вродиться золотий карбованець.

– Він носить у роті цілий скарб! – захлиналася друга.

– Авжеж, – погоджувалася її сусідка-мачина, – тільки йому вільно плювати, збагачуючися, не більше, як сім разів. На восьмий –

зась, інакше він складе голову!

“Невже це й справді так, як вони запевняють”, – зачудувався чоловік. А що голод не сприяв сумнівам, то він вирішив перевірити, міркуючи, що коли вже слимак наділив його здібністю занурюватися в землю й розуміти мову маку, то, може, макові балачки й справді стануть йому в пригоді.

Отож нагледівши щілину поміж рундуками, чоловік оглянувся, чи його ніхто не сочить, тоді приставив долоню ребром до правого кутика рота, пильнуючи, аби ніхто не постеріг, що він чинить, і плюнув.

Дивиться, й справді на землі аж горить золотий карбованець. Чоловік спробував на зуб – щире золото. Втішений, він одразу ж накупив наїдків і напитув. А що самому їжа й пиття ніколи так не смакує, як у товаристві, то чоловік пригостив кількох голодранців, яким він сам ще мить тому був, і одразу ж у нього з'явилося повно знайомих і приятелів.

Та коли чоловік задовольнив голод і спрагу, його погляд випадково сковзнув по власних штанях і черевиках, і чоловік побачив, що одяг на ньому надто приношений, а черевики в дірках.

Отож, віддалившись на хвилю, ніби до вітру, чоловік за найближчим рундуком плюнув ще раз і справив собі новий виряд. А щойно він у новому виряді пройшовся поміж рундуками, як йому підморгнула писана краля, і чоловік і не зчувся, як усі сім золотих карбованців пішли за вітром. А тут ще випало частувати нових друзів та знайомих, які ледве чи повірили б, що в нього порожньо в кишенях.

“Сім разів я плював на землю, й щоразу з'являвся золотий карбованець, – розміркував чоловік. – Чого це має мінятися те, що досі безвідмовно мені слугувало. Напевне мачини мали щось інше на увазі, і в житті не треба бути надто боязким. Небезпека однак чигає на людину від колиски, але, як відомо, смілива людина вмирає лише раз у житті, тим часом, як боягуз переставляється до праотців щомиті”.

І тому, допильнувавши, коли краля, що вподобала чоловіка, оповідала особливо соковитий жарт його численним друзям і знайомим, чоловік хутенько підвівся, знайшов поблизу щілину між двома рундуками й, пересвідчившись, що його ніхто не бачить, у восьмий раз плюнув на землю.

Та хоч вибрав чоловік такий закуток, де не те що ніхто не їздив, а й ніхто не проходив, його слина влучила просто в око цареві, що у

срібному ридвані, запряженому кіньми в золотих попонах, з великим почтом саме їхав найширшою дорогою поміж рундуками.

Царева варта одразу ж побігла з мечами на чоловіка. Йому заламали руки, забили в кайдани й кинули до в'язниці, й, виконуючи веління царя, окличники оголосили, що наступної днини чоловіка прилюдно стратять на колесі, бо такого ще не чувано в їхній країні, аби якийсь зайда без роду й племені прилюдно плював цареві в обличчя, хоч і без утаву чоловік кричав, присягаючися, що він і на гадці не мав когось ображати, а вже царя й поготів.

“Не послухався я голосу маку, тож тепер мене й спіткала заслужена кара”, – гірко дорікав собі у в'язниці чоловік, якого одразу ж забули всі друзі, знайомі й краля, що обіцяла його ніколи не забувати.

“Так воно є, як є, однак мені, окрім як на себе, нема на кого нарікати”, – вирішив, і йому закортіло бодай крізь невеличку продухвину в його камері востаннє подивитися на світ божий.

Став чоловік на дзиглик, вхопився за ґрати, бачить – навколо самі пустирища, надворі світить сліпуче сонце, ніде ні душі, і тільки збоку хтось виплекав собі невеличкий баштан, обгородивши його кам'яним муром, на який зіп'ялося гарбузиння з подекуди вже чималою зав'яззю.

І тоді чоловікові й спало на думку, що слимак обдарував його здатністю їздити на гарбузовому дусі. А що в нещасті людина хапається і за соломину, яка здається тоді більшою від колоди, то чоловік і покликав гарбузового духа, аби той допоміг йому якось видибати з халепи, й від несподіванки аж підскочив. Бо біля нього щось гупнуло, ніби пожбурили добрячу гирю, тоді гиря спухла бородавкуватим червоно-жовтим гарбузом, який хутко до самих зернят розкрутився довжелезною лушпиною, а з її кінця підвівся усміхнений жовтий велетень, на грудях якого росла огудина.

– Чи ти можеш винести мене звідси? – спитав чоловік.

– А що це таке – можеш чи не можеш? – поцікавився гарбузовий дух.

– Могти – це могли! – пояснив чоловік.

– Не знаю такого, – розвів руками велетень.

– Але ж я тебе покликав, і ти з'явився! Щойно ти це міг, а тепер не можеш!

– Я не знаю, чи я щось можу, чи не можу. Ти наказав, і я з'явився, – скрушно відповів

гарбузовий дух. І чоловік збагнув, що до духів треба звертатися лише в наказовій формі.

– Вези мене геть із в'язниці, і то притьмом! – гукнув чоловік. Гарбузовий дух дзигкою крутнувся навколо нього, перетворившись на прозору м'яку ліжку, що обліпила чоловіка, який відчув, що його рвонуло вперед, аж замакітрилося в голові. А тоді чоловік і зауважив, що він стоїть на стежці серед лісу й дивиться на слимака в золотій короні.

– Дуже тобі дякую, – вклонився чоловік слимакові, – що ти врятував мені життя, обділивши трьома дарами. Але я їх повертаю тобі назад. Людина не годна користуватися тим, що перевищує її спроможності, бо це призводить лише до зайвих ускладнень.

– Нехай назавжди залишиться тобі це розуміння речей, – мовив слимак. Однак віддавши мені з власної волі зовнішні дари, ти здобув найбільший внутрішній дар: усвідомлення, від якого визріває небачена перлина в душі. Віднині – ти найбагатша людина у світі, байдуже, чи ти ходитимеш у лахмітті, чи в оксамитах, животітимеш у розваленій хижці, а чи пануватимеш у царських хоробах з кришталевиими підлогами.

Відтепер всі посілості – в тобі. А коли перлина в твоєму серці розростеться до таких розмірів, що на тобі залишиться сама шкіра, ти ступиш на стежку, на якій ми оце зараз стоїмо, бо ця стежка – той рятівний промінь, що його простягує Творець кожному сотворінню.

– Ти надто рожево дивишся на світ, – клацнув зубами шакал, прочісуючи свій хвіст.

– А ти надто похмуро.

– У мене просто більший життєвий досвід.

– Даруй, я теж існую на світі не один день. Я вже була, коли ти ще не народився.

– Це не аргумент. Навіть Творець отак собі – ні сіло ні впало – не розкидається дарами.

– Я іншої думки. Крім того, кожен дар – це також повчання, хоча ніхто не любить, аби його повчали.

– Не ми з тобою створили цей світ. Такий він є і такий залишиться.

– Хто зна. Тієї миті, як жива істота захоче, аби її існування змінилося, воно й справді зміниться, тільки не кожен здатний допасуватися до цього.

– Найбільше не вірять у здійснення того, чого нетерпляче очікують, як чоловік, що одбіг рідини, подарунка моря.

– Якби знаття!

– Ось слухай:

Казка про гуску, яку змушували нести прості яйця замість золотих

Колись так трапилося, що в одного господаря серед зграї добре вгодованих гусей одна гуска, яка нічим не відрізнялася від інших, почала раптом нести золоті яйця.

“В моєму зразковому господарстві я не терпітиму жодних неподобств, – попередив господар гусячу зграю, – бо кожне відхилення від природного стану речей рано чи пізно призводить до лиха, згубного для всіх створінь”. Але попри цю догану наступного дня, коли господар пішов із кошиком збирати гусячі яйця, він знову побачив свіже золоте яйце, і це вже його неабияк схвилювало.

“Цей злісний вибрик клятого птаха мені дедалі менше подобається, – вирішив господар, вражений затятим непослухом. – Бо якщо мене не слухатиме навіть моя власна гуска, яку я можу щомиті зарізати, хто ж тоді на світі мене взагалі шануватиме?!”

І тому, ще раз насамоті обміркувавши всі можливі переваги й небезпеки такого явища, стурбований господар став перед усіма гусками й заходився прилюдно соромити ту, яка несла золоті яйця, кажучи, що бажання замість звичайних нести золоті яйця походить від пихи, згубної для кожного створіння, котре забуває, що досі ще ніхто не спромігся насититися, нехай і яким коштовним металом. Однак головна небезпека навіть не в примноженні цієї золотої марноти, а в тому, що гуска, яка затялася нести золоті яйця, вочевидь ступила на хибний шлях, забувши скромність, окрасу земних створінь, а пиху, як відомо, кожному доводиться гірко покутувати. Зрештою, ні для кого не таємниця, що пиха позбавляє кожне створіння можливості перевтілитися у щось ліпше й досконаліше в наступному житті, бо ж сливе ще ніхто ніколи не чув, аби пихате створіння добігло і наймізернішої місцини в раю.

Почувши таке, гуска дуже засмутилася й, пішовши в найтемніший закуток двору, попросила Провидіння, щоб воно зробило її такою, як усі. Проте чи тому, що Провидіння саме терміново клопоталося чимось іншим, а чи ще з якихось не менш важливих причин, гусчині прохання не досягло найвищих вух, отож хоч і що гуска чинила, намагаючися зарадити своєму ганджеві, вона вперто несла тільки золоті яйця. А що сумлінного птаха дуже боліли докори господаря, які її неабияк схвилювали, бо ж гуска, як і кожне тямуще створіння, прагнула у винагороду за дотримання законів

і гідних правил поведінки отримати якщо вже не якийсь закапелок у Божому раю, то бодай змогу перевтілитися в наступному житті у щось ліпше й досконаліше, то вона, трохи повагавшись, подалася до місцевої ворожки й попросила ту їй якось допомогти. Ворожка дала гусці три хлібні кульки, велівши класти по одній кульці на язик під час цілковитої повні місяця й чекати, заки лік подіє.

Гуска низенько вклонилася своїй добродійниці, дякуючи за допомогу, й, нікому нічого не кажучи, заходилася лікувати сама себе від пихи, старанно дотримуючися вказівок ворожки.

Лише чи тому, що гуска від нетерпіння ніяк не годна була дочекатися цілковитої повні, конечної для дієвості ліку, чи тому, що перші-ліпші наслідки завжди мають не лише видимою, а й глибоко приховану причину, але того дня, коли гуска сподівалася, що нарешті замість золотого яйця вона знесе свіже, як усі порядні гуски, на її велике горе й розчарування вона знесла діамантове яйце, яке засяяло на весь гусятник, змусивши господаря серед ночі схопитися з ліжка й вибігти надвір подивитися, чи не скоїлося великої пожежі.

Цього разу господар уже не на жарт розгнівався на гуску. Він не тільки знову присоромив її перед усім птаством, назвавши її вчинок виявом неколегіального себелюба, якому не місце в пристойному товаристві, за мораль котрого він, господар, несе відповідальність перед вищими силами, а й сказав, що подібний приклад пихи й непослуху гідний найвищої карі, і тому вдосвіта, щойно зійде сонце, він сам скарає гуску на горло.

Почувши з уст господаря такий страшний вирок, гуска спробувала докинути на свій захист, що вона справді не знає, яким побитом її яйця замість звичайних спочатку були золоті, а тепер, на її лихо, обернулися й на діамантові, бо ж усе, чого вона, гуска, щиро прагне, це знести звичайнісіньке яйце, і це справді не її провина, що її яйця чомусь відрізняються від звичайних.

Однак господар перепинив її, кажучи, що це в неї зайвий раз промовляє пиха й гордіня, яка розкладає мораль усієї гусячої зграї.

Мовляв, усі її, гусчині, нарікання – марні, бо вона заслужила на те, що її тепер очікує, і її спостигне справедлива кара.

Тяжко засмутилася гуска. А що в ті часи небо ще не було далеко від землі, то гуска й вирішила, заки господар нагострить сокиру, хутенько податися до самого Господа по справедливість.

Тоді Всевишній щойно упорядковував рай, і на воротах не стояло ані озброєної вогняними мечами янгольської сторожі, ані святих ретельників, і тому гуска одразу ж і втрапила до самого Господа. Глянув Усевишній на прохачку, глянув на роз'юшеного господаря з нагостреною сокирою й про всяк випадок, аби до неба не бігали з кожною дрібницею, вдарив ногою небесну твердь, яка одразу ж піднеслася високо над землею, назавжди зруйнувавши всі ті стежини, котрими доти звірі й люди вільно ходили до Всевишнього.

Побачивши себе на такій високості, гуска зблідла від переляку й заплакала, потерпаючи, що віднині вона не матиме ні кола, ні двора, хоч вона про те нічого не сказала голосно. А що Всевишньому видно найменший порух думки навіть у гусчиній голові, то Він заспокоїв птаха, пообіцявши, що відтепер вся світобудова буде гусячим двором, у першому-ліпшому закутку якого гусці вільно нести всім на втіху золоті й діамантові яйця, що їх люди внаслідок своєї короткозорости називатимуть зорями, хоча в дійсності це будуть лише видимі сходинки до Бога, де тільки й панує суцільне добро й справедливість.

– Усі ми прагнемо добра й справедливості. Кожен переконаний, що чинить тільки добро, хоч це добро частенько обертається злом, – позіхнув шакал.

– Справжнє добро ніколи не обернеться на зло. Якби кожне створіння мало трохи терпіння й трохи уважніше сталося до іншого, багатьох лих просто не існувало б.

– Може, ти й маєш рацію, що добро буває різне. Але мені здається, що в самому добрі мусить міститися якась незначна частка зла. Особливо, коли добро стає надто настирливим.

– Справжнє добро не буває настирливим.

– Тобто ти визнаєш, що є справжнє й несправжнє добро?

– Добро – завжди справжнє, – ображено заперечила консервна бляшанка.

– Ти певна?

– Досвід теж може заводити на манівці.

– Не конче. Ось маєш:

Казка про блискавку

Колись в одному зі світів, що виникають і поринають в небуття з веління Всевишнього, чоловік, який заховався від грози в найближчу печеру, чекаючи, заки мине злива, побачив, що повз нього летить сліпуча

могутня блискавка, і це його так вразило, бо він ніколи зблизька не спостерігав такого дива, що він, мимоволі забувши про страх і небезпеку, вигукнув, яка блискавка гарна.

А що блискавка була ще дуже молода й недосвідчена, і їй ніхто доти не казав, що вона чимось відрізняється від інших, а вже й поготів не захоплювався нею, то від цього вигуку їй дивно защеміло серце, внаслідок чого вона зупинилася і, пригадавши зауваги своїх родичів ніколи надто близько не наближатися до нікчемних людей, нікчемність яких випливає з їхніх немоцій і слабкості, що крім підступу й прикрощів нічого не приносять тим, хто з ними спілкується, приборкала свою лев'ячу сліпучість і молоду силу до мишачих розмірів, а тоді, ще коротко повагавшись, наблизилася до чоловіка.

Так відбулося їхнє перше знайомство, і відтоді вони заприятелювали, бо могутня блискавка з першого погляду до нестями закохалася у кволу людину.

“Мої родичі мають упередження до людини тільки тому, що вони її не знають. Якби вони побачили її зблизька, як я, то одразу змінили б свою думку”, – розмірковувала блискавка, упадаючи біля чоловіка.

“Таке нерівне спілкування ще ніколи не доводило до добра!” – вболівали блискавині родичі й знайомі, однак блискавка переконувала їх, що це їм тільки так здається тому, що вони літають у хмарах і ніколи не ходили по землі, а якби вони ступили бодай один крок і глянули в очі людині, їм відкрилося б те, що досі для них за сімома замками.

“Бути могутнім і ходити, не розгинаючися, завжди шкодить унутрішній рівновазі, не залежно від причин, що спонукують до цього”, – щоразу нагадували вони, проте блискавка була така закохана, що не слухала жодних порад і вмовлянь. Та й як їй було зважати на поради нехай і яких досвідчених родичок, братів і сестер, коли доти на блискавку ніхто не дивився очима, променистими від захоплення, й не повторював уголос, яка вона незрівнянна, а від цих очей і голосу в молоді блискавки йшла голова обертом, і в усьому її тілі струмувало життя, якого вона досі не звідувала? Адже блискавка не знала нічого, що могло зрівнятися з поглядом людини, і за цей єдиний погляд ладна була виконувати найменшу забаганку істоти, яку її родичі несправедливо називали кволою і підступною.

Отож невдовзі й сталося, що з великої любові до людини блискавка дала себе ув'язнити в електричну лампочку, ба більше

– не тільки заходилася обертати для чоловіка турбіни, а й прозрадила, як її тіло можна витягти дротами високої напруги, загнати в баняки, пілосмоки й пральні машини, бо на початку, заки чоловік призвичаївся до цих див, кожен новий учинок блискавки викликав у нього подив і захоплення, заради якого блискавка згодна була потяти себе на шматки.

Зрештою, що означали будь-які випробування, коли захоплений погляд людини здавався їй найбільшою нагородою, і блискавка, умліваючи від щастя, виконувала для чоловіка найчорнішу й найневдячнішу працю, слугуючи й догоджаючи йому.

Але час минав, і чоловік, який переконався, що може замітати блискавкою всі кути, став нудитися й вередувати, кажучи собі, мовляв, усе, що блискавка чинить для нього, не таке вже й надзвичайне, та й сама блискавка зблизька далеко не така гарна, як це вона здалася йому першого разу, що ж до її праці, то це хтось інший напевне міг би виконувати далеко ліпше й краще, ніж вона.

А що чоловік, як то властиво людині, мріяв про недосяжне, а тут ще й блискавка постійно товклася в нього на очах, заважаючи думати про вищі матерії, то й стала йому блискавка такою осоружною, що він вирішив пошукати собі цікавішої й не такої згарьованої напарниці.

“Блискавка стала надто буденною”, – виправдувався сам перед собою чоловік і почав, спершу нишком, а тоді й відверто зраджувати її.

“Пощо ти терпиш таку наругу від нікчемного смертного створіння?” – дивувалися під час грози блискавині давні подруги, намагаючися вирвати свою бідолашну родичку з добровільної неволі.

“Я люблю людину”, – казала блискавка, залишаючися слугувати невірному чоловіку, хоча його зрада й палила їй серце.

“Може, одного дня чоловік таки отямиться, – потішала себе блискавка, вмиваючися сльозами, – й знову гляне на мене променистими очима захоплення, без яких і світ не світ”.

Але час ішов, а чоловік дедалі більше вередував, бо йому здавалося, що він уже все-сильний, коли могутня блискавка ходить у нього в найзадріпаніших служницях.

Напевно так воно тривало б до віку, якби однієї днини чоловікові не забаглося позбиткуватися зі своєї давньої приятельки.

– Як я міг будь-коли приятелювати з тобою, коли ти бридка шереп! – встиг лише вигукнути чоловік, замахуючися рукою на блискавку.

Проте вдарити її в обличчя йому вже не поталанило, бо блискавка, якій чи то нарешті урвався терпець, чи просто вона того дня встала з ліжка не на ту ногу, а чи просто очі людини, в яку вона закохалася, здалися їй не променистими, як колись, колодязями, а шматочками гнилої риби, що миттю звільнили її від кайданів, – словом, блискавка, вперше від довгого часу випроставши на весь зріст скоцюрблену спину, відважила чоловікові такого ляща, від якого загинуло все людство.

– Це забагато, – мовив шакал, коли блашанка закінчила розповідати. – Такі казки мені не до вподоби. Що забагато, те забагато. Не тому, що я тут по боці чоловіка і, так би мовити, відстоюю власну гідність. Блискавка – жінка, а з жінками завжди самі клопоти.

– Блискавка не жінка, а стихія.

– Стихії з жіночим ухилом завжди небезпечніші.

– Ти маєш гіркий досвід?

– Мені не треба ні перед ким звітувати.

– Не ображайся. Я справді не мала на думці збуджувати в тобі прикрі пережиття. Адже ми розповідаємо тільки казки. А казка – це завжди так і не так. І то, може, навіть більше – не так, як так.

– Не виключено, що ти маєш рацію, – по-добрішав шакал. – Я ніколи не любив балачок, але казки – це сливе єдиний різновид гутірки, який ще сяк-так можна витримати.

– Казка нікого не ображає.

– На те вона й казка.

– Твоя черга.

– Гарзд...

